

Els necessaris equilibris de la *realpolitik*

Partiré, en aquest article, d'un supòsit bàsic: el supòsit que la nostra activitat política es desenvolupa dins els canals democràtics, sense lloc per a l'activitat armada o les formes més radicals de desobediència civil. No entraré en les raons que cadascú pot tenir per a adoptar aquest posicionament: hi haurà qui ho farà per raons de principi, hi haurà qui simplement ho considerarà com allò més oportú atesa la situació política actual. Però el que compta és que la nostra activitat política, la de les JERC i la d'Esquerra, es desenvolupa dins aquests canals legals i democràtics.

Es tracta, sens dubte, d'una opció arriscada. Les JERC i Esquerra, sent organitzacions independentistes i d'esquerres, aspiren en molts sentits a canviar les regles del joc polític i social. Intentar assolir aquest objectiu mitjançant l'activitat desenvolupada per vies legals i democràtiques significa intentar canviar les regles dels jugant des de la observança de les mateixes. Això ens submergeix en un complicat equilibri on per un cantó el sistema que volem canviar ens dona les eines per a fer-ho sense haver d'emprar la violència ni optar per fòrmules dràstiques de ruptura, però on d'altra banda aquest mateix sistema ens introdueix dins dinàmiques perverses que fan molt complicada la nostra activitat política. Vegem-ho.

Com aspiren les JERC i Esquerra a construir un Estat català independent i socialment just? Com els seus dirigents no es cansen d'explicar, mitjançant la creació d'una majoria social, expressada en una majoria electoral, que doni suport a aquest projecte. Esquerra, com qualsevol altre partit democràtic, aspira a assolir els seus objectius mitjançant la conquesta del poder, i pretén conquerir aquest poder tot maximitzant el nombre de vots. I aquí és on apareix un complicat dilema: el dilema que s'estableix entre ser absolutament fidels al projecte polític que defensem i lluitar per aconseguir un major nombre de votants. Un dilema que ens obliga, doncs, a escollir entre ideari i eficàcia electoral.

Per a entendre en que consisteix aquest dilema serà útil utilitzar una metàfora. Imaginem-nos una platja d'un kilòmetre de llargada. Més o menys ens trobem un banyista a cada metre. Així mateix, hi ha dos venedors de gelats, un a cada punta de la platja, cadascú amb el seu petit quiosc. Si cadascun dels venedors volgués fer la vida més fàcil als banyistes, es col·locarien tots dos a 250 metres del final del seu tros de platja. Així, qui volgués comprar un gelat només hauria de moure's un màxim d'un quart de kilòmetre per a arribar al quiosc. Però sí, com és raonable preveure, cadascun dels venedors busca maximitzar el seu propi benefici, aleshores el millor que poden fer és anar-se movent progressivament cap *el centre*. Efectivament: si el venedor de la meitat esquerra de la platja es desplaça uns metres cap el centre, disposarà de tota la clientela de la seva esquerra (que no tindrà cap altra opció de compra, si volen un gelat) i encara se n'afegirà part de la clientela de la seva dreta. I el mateix es pot dir del venedor situat a la meitat dreta de la platja.

Es pot dir que el mateix passa, aproximadament, amb els partits polítics. Situats a banda i banda de determinats eixos de debat (normalment agrupats entorn a l'eix esquerra/dreta, tot i que a Catalunya també ens trobem amb l'eix catalanisme/espanyolisme), els partits neixen situats fermament a una banda determinada de l'espectre polític, però si pretenen créixer en nombre de vots es veuen obligats a desplaçar-se, en major o menor mesura, cap el centre. O, si més no, a fer veure que ho fan. I heus ací el dilema: per un cantó, si volem realitzar el nostre projecte polític, hem d'arribar al poder mitjançant la maximització del nombre de vots però, alhora, si volem maximitzar el nombre de vots hem d'acceptar diluir progressivament el nostre projecte polític, tot fent programes que no molestin a ningú i aconseguixin arreplegar el màxim nombre de simpaties possibles.

Des d'un punt de vista de l'estricta *realpolitik*, de la pura preocupació per conservar el

poder i mantenir-lo, no hi ha dilema: si del que es tracta és d'arribar a tot preu al poder, no importa si la factura la paga el projecte polític. Si, en canvi, pensem que el projecte té importància, que ens hem ficat en política per tal d'aconseguir la independència i el socialisme pels Països Catalans, el dilema és real. Podria semblar que una manera de salvar-lo és dir "al dimoni amb l'eficàcia electoral! Hem de ser fidels al projecte de l'esquerra independentista fins i tot si l'electorat ens castiga per fer-ho!". Però, per paradoxal que això pugui semblar, aquesta és de fet una altra manera de traïr el projecte polític d'Esquerra. La raó d'això és que quan diem que defensem un projecte polític, o ens referim a que volem dur-lo a terme, o no ens estem referint a gran cosa. I, és clar, el projecte d'Esquerra només es pot dur a terme des del poder. Des del poder que donen els vots. Així doncs, aspirant a l'eficàcia electoral no ens queda més remei que diluir tot sovint el nostre projecte, però renunciant a ella estem renunciant, de fet, a posar en pràctica el projecte. Sembla, doncs, que fins i tot l'idealisme més sincer necessita d'una certa dosi de *realpolitik*, si és que vol ser fidel a ell mateix.

És fàcil veure que es tracta d'un dilema irresoluble. Moure'ns cap a una de les dues bandes del dilema suposa, en algun sentit, contradir-nos amb els nostres propis valors, ja sigui perquè els diluïm per a arribar al poder, ja sigui perquè renunciem *de facto* a posar-los en pràctica. Només ens queda, doncs, moure'ns en un complicat equilibri entre l'eficàcia electoral i la puresa d'ideari, amb la consciència clara que les relliscades cap a una banda o altra del dilema seran constants. No ens ha de sorprendre que la fermesa en la defensa del projecte ens reporti uns mals resultats electorals, com tampoc ens ha de sorprendre que la participació en un govern de coalició ens forci a caure en contradiccions. És el terrible peatge que hem de pagar per fer política per mitjans democràtics.

Ara bé, com sempre que es presenten dilemes sense solució, si que es poden preveure mecanismes que corregeixin els nostres propis excessos i condueixin de manera més o menys natural a situacions d'equilibri. Per exemple, per a evitar que la recerca i la conservació del poder governamental acabi sent buscada per ella mateixa, sense pensar en el projecte polític d'Esquerra (és a dir, per a evitar allò que s'anomena col·loquialment el "poltronisme"), potser fora bo situar en l'interès d'alguns líders del partit el controlar l'acció de govern dels seus col·legues. Per exemple, separant la direcció del partit dels càrrecs institucionals. Si el càrrec de president d'Esquerra i el de vicepresident del govern de Catalunya (per posar un exemple) recauen en dues persones diferents i no en la mateixa persona, aleshores tindrem a un màxim dirigent d'Esquerra vetllant per la defensa del projecte polític del partit i a un altre màxim dirigent d'Esquerra vetllant per la recerca i la conservació del poder institucional d'Esquerra (i, per tant, del seu suport electoral). Estarà en l'interès de cadascú controlar els excessos de l'altre, ja es tracti d'excessos de purisme o d'electoralisme. No és una recepta màgica per a resoldre el dilema entre l'eficàcia electoral i la fidelitat al projecte polític, però sí que constitueix un mecanisme per a, mal que bé, evitar tant com es pugui les relliscades cap a una banda o altra del dilema. Que no és poc.